

ODTWORZONE CHORAĞWIE GRUNWALDZKIE W FIGURKACH CYNOWYCH cz.III

Część drugą kończyła Chorągiew Inflancka i tym samym zamykała stronę zakonną. Część trzecia prezentuje chorągwie polskie, ruskie i mołdawskie. Mimo, że były chorągwiemi strony zwycięskiej, nie doczekała się tak wnikliwego zainteresowania oficynami jak strona zakonna.

Jedynym grawerem, który podszedł do tematu całościowo jest Hans Jorg Stoll (oficyna STOLL-ZINNFIGUREN). Jorg Stoll zgłębiał temat banderii włączając, pomijaną przez polską historiografię, sztandary ruskie, litewskie, mołdawskie i tatarskie. Niektóre jego prace budzą duże zaskoczenie..

Tematu Chorągwi polsko-litewskich podjęła się też oficyna „GO international” małżeństwa Goldberg. Powtórzę informację z pierwszej części artykułu - wydali serię Grunwald-Tannenberg Deutscher Orden grawerowaną przez Reginę Sonntag na podstawie rysunków Martina Block. Wydawca podszedł jednak inaczej do tematu. Sztandary są duże i gładkie, z możliwością przycięcia i pomalowania dowolnej chorągwi. Wyjątek stanowi jedynie Chorągiew Wielka Krakowska prowadzona przez Marcina z Wrocimowic.

Również uznany wydawca i grawer, Wolfgang Friedrich w jubileuszowej serii składającej się z 6 figurek chorążych wygrawerował 4 sztandary strony polsko-litewskiej – Chorągiew Wielka Krakowska, Chorągiew Nadworną z Pogonią oraz Chorągiew Mazowiecką Księcia Janusza i Chorągiew oddziałów tatarskich. W powyższych figurkach może zachwycić niesamowicie czysty grawerunek i odlew praktycznie nie wymagający odcięcia nadlewów (większość figurek wymaga tego zabiegu) mimo wielu drobiazgowych detali uzbrojenia i stroju jak np. średniowieczne ostrogi.

Dodatkowo stroną polsko-litewską bitwy pod Grunwaldem zajęły się jeszcze dwie oficyny Schmalkalder-zinnfiguren oraz Alexander Wilken.

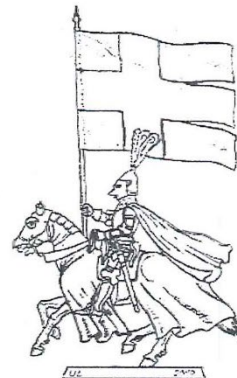
600 Jahre Schlacht bei Tannenberg/Grunwald 1410-2010

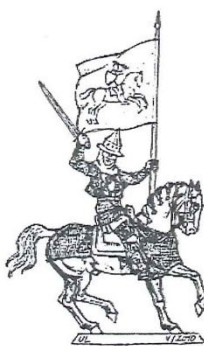
Banner des poln. Heeres

Banner von Stettin

Hauptbanner Deutscher Orden

Hauptbanner der Litauer

Banner der tatarischen Truppen

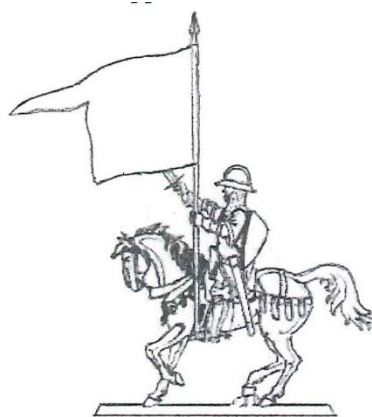

Banner von Masowien

Dodatkowo rok później, dodał jeszcze dwie – Chorągiew Ziemi Kujawskiej lub Łęczyckiej (identyczny grawerunek) oraz drugą bez grawerunku, pomalowaną przez świetnego malarz figurkowego *Jorka Hensela* jako Chorągiew Jana Mężyka z Dąbrowy.

Banner des poln. Heeres

Banner des poln. Heeres

Figurki do ekspozycji pomalował techniką akrylową, obecnie najstawniejszy malarz figurkowy - Jork Hensel

Po prezentacji oficyn zajmujących się tematem bitwy pod Grunwaldem (Tannenberg w opisie niemieckim) podobnie jak w części pierwszej - czas na ich porównanie w stosunku do naszej wiedzy opartej, opartych na miniaturach Stanisława Durnika wykonanych w latach 1447-1448 do dzieła Jana Długosza - Banderii Prutenorum oraz „BANDERIA APUD GRUNWALD CHORĄGWIE POLSKIE POD GRUNWALDEM” autorstwa Nicholasa Sekundy, Konrada A. Czernielewskiego z pięknymi ilustracjami Andrzeja Kleina. Kolejność Chorągwi przyjąłem według wyżej wymienionego dzieła.

Król Władysław Jagiełło

Po lewej wersja Ludwiga Franka. Moim zdaniem, najbardziej udany wizerunek Jagiełły. Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana przez autora techniką olejną. Figura A

Po lewej figurka pomalowana w technice akrylowej przez Bernt'a Grimm'a znanego kolekcjonera ze Szwecji. Figura A

Figurka *Alexandra Wilkena, Jagiełło*, pomalowana przez autora techniką olejną.

1. Chorągiew królewska

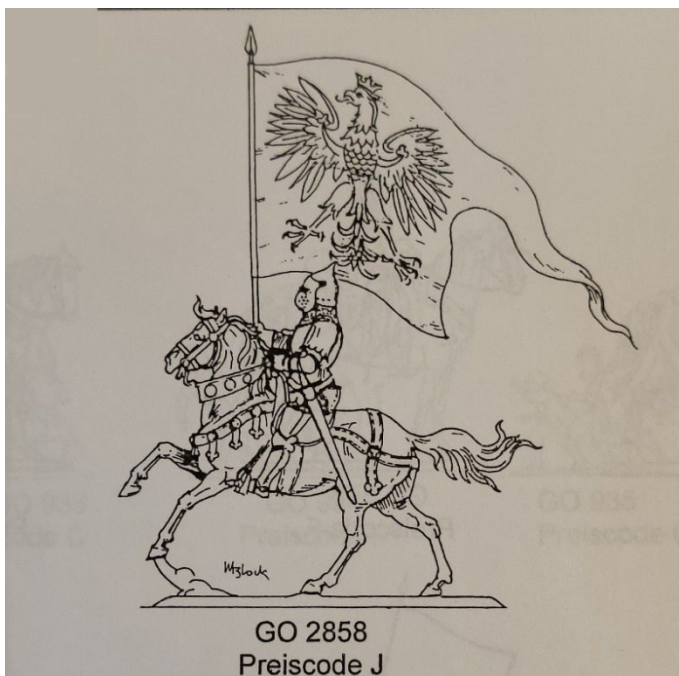

Chorągiew królewska przedstawiona przez grawera Jorga Stoll oraz w publikacjach niemieckojęzycznych. Nie znalazłem żadnego przykładowego rysunku w naszych źródłach. Najbliższy przykład – po prawej, pochodzący ze zjazdu w Konstancji (lata 1414 -1418) różni się dość znacznie..

Figurka pomalowana przez autora techniką akrylową.

1A. Chorągiew „wielka” krakowska

Firma „GO international” poza niezłymi figurkami rycerzy polskich i litewskich pokusiła się o jedynie chorążego Królestwa Polskiego ale rysunek orła (chyba z rewersu obecnej dwuzłotówki) umieszczony został nieprawidłowo.

Podobny błąd popełnił również Wolfgang Friedrich w jubileuszowej serii z okazji 600-lecia bitwy. Jakos historiografia niemiecka nie przyjmuje faktu, że sztandar Królestwa Polskiego był gonfanonem (podobnie jak prawidłowo przedstawiany sztandar Zakonu) i powinien być prostopadły do drzewca.

Na zdjęciu z lewej strony wersja Wolfganga Friedricha, z prawej prawidłowo umieszczony orzeł w „przeróbce” prof. Mariusza Karpowicza.

Dla rozróżnienia dodatkowo oznaczyłem figurki indeksem A, B i C

A – chorągwy wygrawerowany razem ze sztandarem (najcenniejsze)

B - chorągwy dedykowany do danej chorągwi ale z gładkim płatem sztandaru

C – konwersja figurki z epoki, często bez sztandaru, kreacja autora albo prof. M. Karpowicza

1B. Proporzec królewski

Po lewej wersja Ludwiga Franka, Figurka pomalowana przez autora techniką olejną. Figura A

1. Chorągiew „gończa”

Mimo, że Chorągiew „gończa” była jedną z ważniejszych to nie doczekała się wersji grawerowanej. Figurka po lewej, pomalowana przez autora techniką akrylową, na bazie figurki Wolfganga Friedricha z serii Crecy 1346. Figura C

2. Chorągiew nadworna

Figurka „GO international” małżeństwa Goldberg, grawerowaną przez Reginę Sonntag na podstawie rysunków Martina Block. Figura B

3. Chorągiew świętego Jerzego

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana przez autora techniką olejną. Figura A

4. Chorągiew Ziemi Poznańskiej

Po lewej wersja Wolfganga Friedrich, Figurka pomalowana przez autora techniką olejną. Figura B

5. Chorągiew Ziemi Sandomierskiej

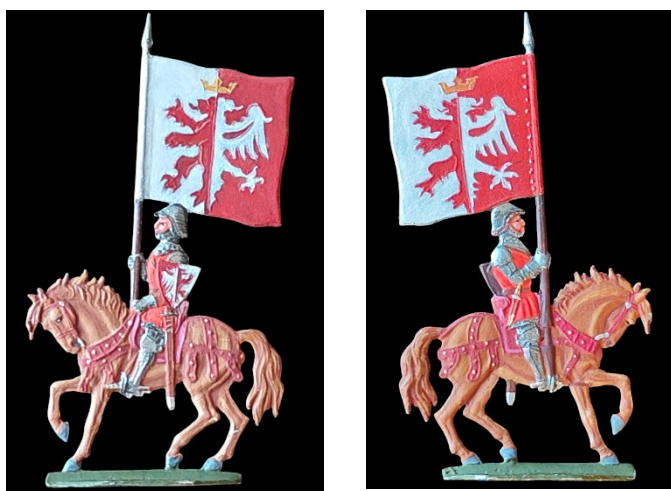
Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

6. Chorągiew Ziemi Kaliskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

7. Chorągiew Ziemi Sieradzkiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

8. Chorągiew Ziemi Lubelskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

9. Chorągiew Ziemi Łęczyckiej

Po lewej wersja Wolfganga Friedrich, Figurka pomalowana przez autora techniką olejną. Figura B

10. Chorągiew Ziemi Kujawskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

11. Chorągiew Ziemi Lwowskiej

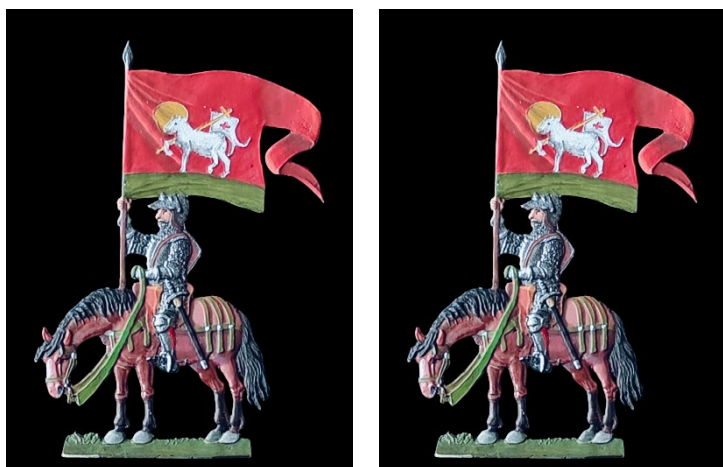

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

12. Chorągiew Ziemi Wieluńskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura B
Jako podstawową figurę Jorg Stoll wygrawerował Figurę poniżej jako konnego chorążego z Barankiem Bożym. Jednak według badań taki herb Wieluń przyjęt ok. 50 lat po bitwie dlatego zdecydowałem się na pieszego rycerza z sztandarem zgodnym z opisem Jana Długosza.

Po lewej wersja Jorga Stoll, jako podstawowy sztandar Ziemi Wieluńskiej. Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

13. Chorągiew Ziemi Przemyskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

14. Chorągiew Ziemi Dobrzyńskiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura B

15. Chorągiew Ziemi Chełmskiej

Po lewej figurka Wolfganga Friedrich z zestawu Crecy 1346. Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura C

16. Chorągiew Ziemi Podolskiej 17, 18, 19

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

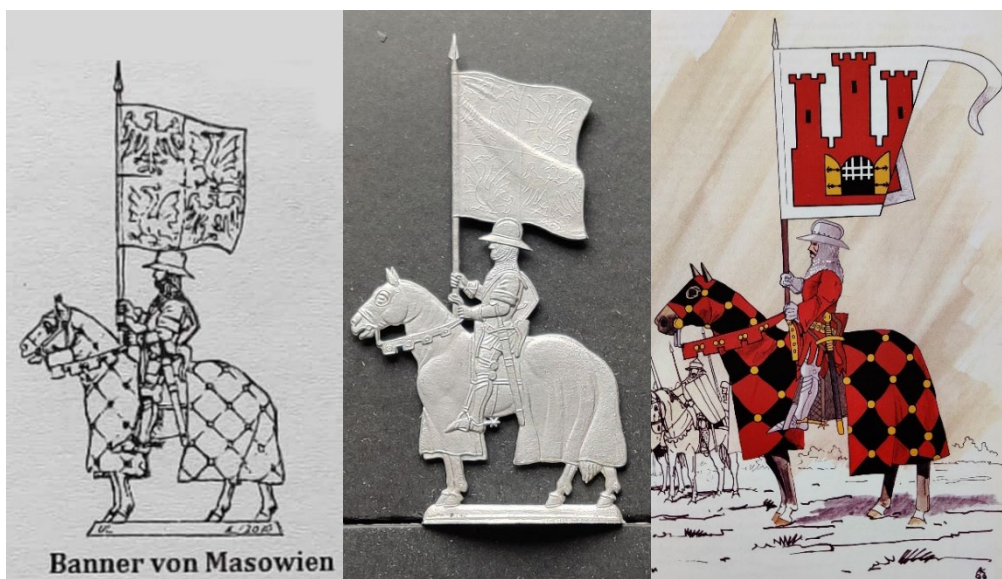
20. Chorągiew Ziemi Halickiej

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

23. Chorągiew Mazowiecka Księcia Janusza

Kolejnym ciekawym sztandarem jest chorągiew Mazowsza. Proszę zwrócić uwagę na „plagiat” który popełnił grawer. Chorąży z sztandarem Mazowsza jest wierną kopią rysunku Chorągwi Komturii Miasta Torunia, wykonanego przez Andrzeja Kleina w ilustrowanej książce *Banderia apud Grunwald II* z 2000 roku.

Kolorowy obrazek z książki Andrzeja Kleina jest identyczny z rysunkiem Chorążego Mazowsza sygnowanym przez Wolfganga Friedricha, w wersji grawerowanej usunięto ukośne przeszycia na kropierzu.

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

24. Chorągiew Mikołaja Kurowskiego, 45. Chorągiew Mikołaja Kmity z Wiśnicza

Po lewej figurka Wolfa-Petera Sander z zestawu Nicopolis-Serie, sygnowana jako polski rycerz. Figurka pomalowana techniką olejną przez znanego kolekcjonera Olega Sokruto. W przypadku Mikołaja Kmity długosz odwrócił standardowe kolory herbu Szreniawa (figura po prawej stronie).
Figura B+C (z dodanym przez autora płatem sztandaru)

25. Wojciecha Jastrzębca

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

26. Chorągiew Krystyna z Ostrowa

Po lewej figurka Jorga Stoll (w oryginale chorąży mołdawski),
Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura B

**27. Chorągiew Jana z Tarnowa, 37. Chorągiew Wincentego z Granowa, 39. Chorągiew
Spytka z Jarostawia i Tarnowa**

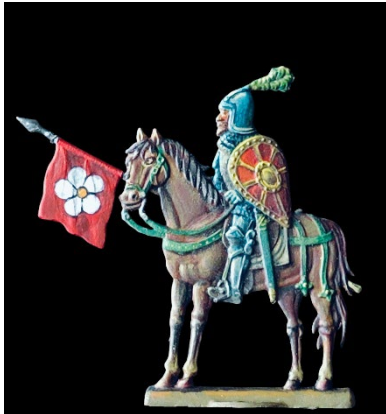
Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka
pomalowana techniką akrylową.
Figura A

28. Chorągiew Sędziwoja z Ostroroga, 41. Dobrogosta z Świdwy z Szamotuł

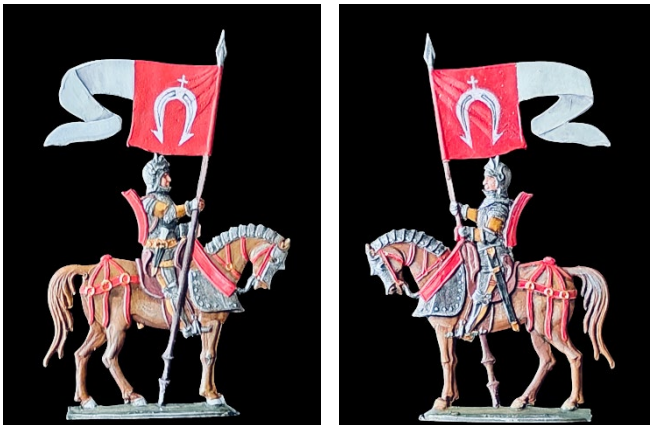
Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka
pomalowana techniką akrylową.
Figura A

29. Chorągiew Mikołaja z Michałowa

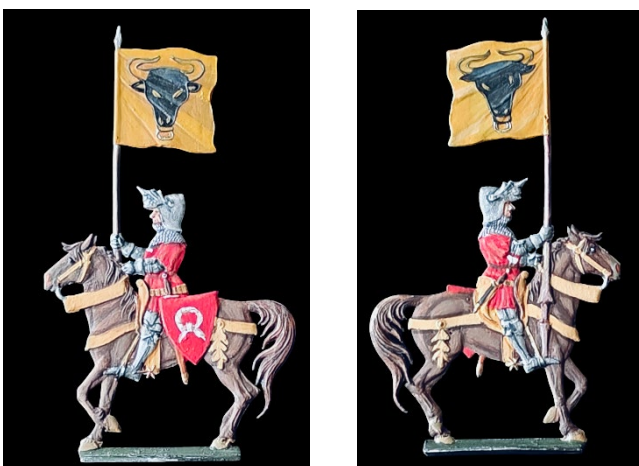
Po lewej figurka Wolfa-Petera Sander z zestawu Nicopolis-Serie, sygnowana jako polski rycerz, Figurka pomalowana techniką olejną przez znanego kolekcjonera Olega Sokruto. Figura B+C (z dodanym przez autora płatem sztandaru)

30. Chorągiew Jakuba z Koniecpola

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

31. Chorągiew Iwa z Obiechowa

Po lewej wersja Jorga Stoll ale z dodanym sztandarem z zestawu sztandarów Ludwiga Franka (w oryginale Grudziąca), Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

32. Chorągiew Jana Ligęzy z Bobrka

Po lewej figurka nieznanego mi grawera (nabyta w Wenecji), Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura C

33. Chorągiew Andrzeja z Tęczyna

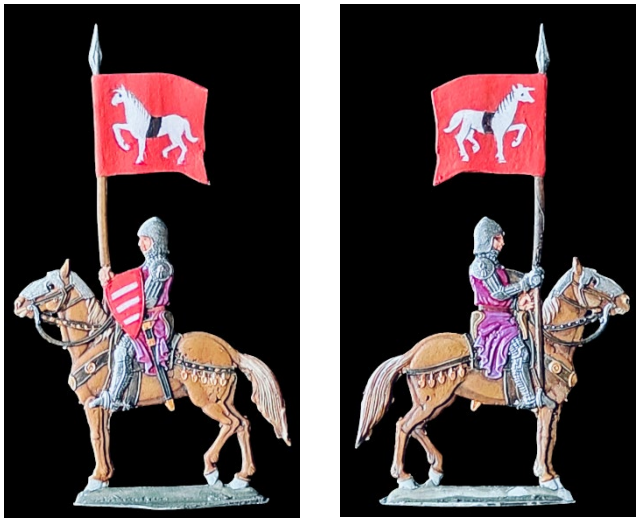
Po lewej figurka Wolfa-Petera Sander z zestawu Nicopolis-Serie, sygnowana jako polski rycerz. Figurka pomalowana techniką olejną przez znanego kolekcjonera Olega Sokruto. Figura B+C (z dodanym przez autora płatem sztandaru)

34. Chorągiew Zbigniewa z Brzezia

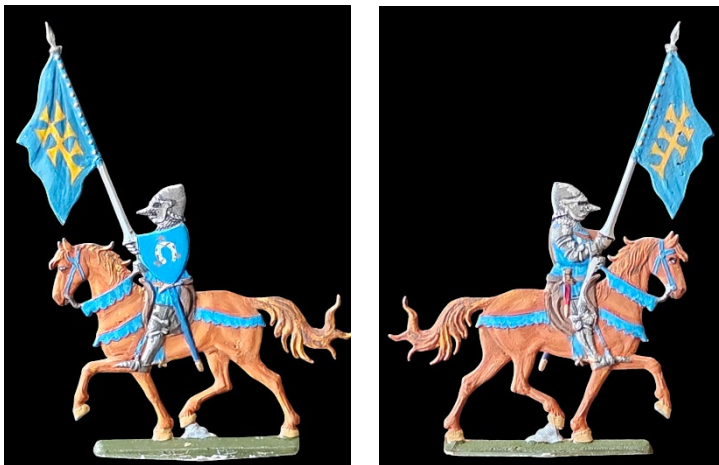
Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.
Figura A

35. Chorągiew Piotra Szafrąca z Pieskowej Skaty

Po lewej figurka Wolfganga Friedrich z zestawu Crecy 1346, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C z dodanym przez autora płatem sztandaru.

36. Chorągiew Klemensa z Moskorzewa

Po lewej wersja Jorga Stoll ale z dodanym sztandarem, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

38. Chorągiew Dobiesława z Oleśnicy

Po lewej wersja Jorga Stoll ale z dodanym przez autora sztandarem, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

40. Chorągiew Marcina ze Sławska

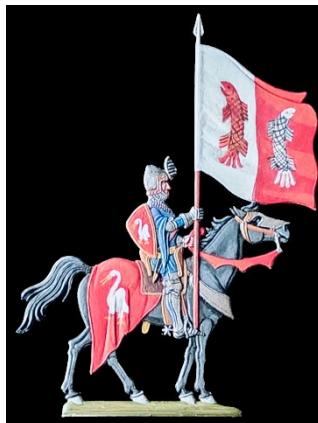
Po lewej figurka Wolfa-Petera Sander z zestawu Nicopolis-Serie, sygnowana jako polski rycerz. Figurka pomalowana techniką olejną przez znanego kolekcjonera Olega Sokruto. Figura B+C (z dodanym przez autora płatem sztandaru)

42. Chorągiew Krystyna z Kozichgłów

Po lewej figurka Wolfa-Petera Sander z zestawu Nicopolis-Serie, sygnowana jako polski rycerz. Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

43. Chorągiew Jana Mężyka z Dąbrowy

Po lewej wersja Wolfganga Friedrich. Figurka pomalowana przez autora techniką akrylową. Figura B

44. Chorągiew Mikołaja z Trąby z Wiśnicza

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. W oryginale miał to być sztandar Wielunia ? Przyjąłem jednak, że to chorągiew Mikołaja Trąby z tą różnicą, że prawie zawsze ten herb jest grawerowany z dwiema a nie z trzema trąbami..

Figura A

46. Chorągiew Rodu Gryfów

Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

47. Chorągiew Zakliki z Korzkwi

Po lewej kreacja prof. M. Karpowicza na bazie figurki Ludwiga Franka jazda litewska. Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura C

48. Chorągiew Rodu Jelitczyków

Po lewej figurka Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową.

Figura C (z dodanym przez autora płatem sztandaru)

49. Chorągiew Czeska Gniewosza z Dalewic

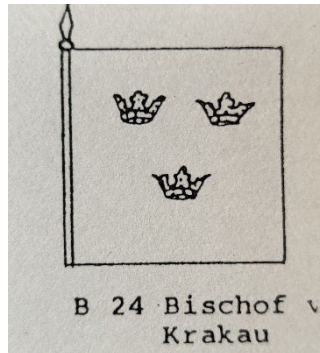
Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

50. Chorągiew Mołdawska

Jeżeli w ramach chorągwi Królestwa Polskiego umieszczono chorągwie mazowieckie jako lennika to również należy dodać chorągiew drugiego lennika, Gospodarstwa Mołdawskiego. Długosz konsekwentnie pomijał uczestników bitwy spoza obszaru kultury zachodniej, ale jednak w wersji niemieckiej powstał sztandar lennika mołdawskiego. Wątpliwość grawerunku budzi jednak zbyt duże podobieństwo do obecnego herbu Mołdawi.. Po lewej wersja Jorga Stoll, Figurka pomalowana techniką akrylową. Figura A

51. Chorągiew Biskupa Krakowskiego

Mimo braku takiego sztandaru w naszej „Banerii Apud Grunwald”, zamieszczam figurkę z sztandarem wymienionym w zestawach niemieckiego grawara Jorga Stoll. Figurka pomalowana w technice akrylowej przez Bernt’a Grimm’a znanego kolekcjonera ze Szwecji. Figura B

Piotr Kostka

Stowarzyszenia Mitośników Dawnej Broni i Barwy

Oddział Poznański

Materiały:

1. Andrzej Klein, Nicholas Sekunda, Konrad A. Czernielewski – BANDERIA APUD GRUNWALD CHORAGWIE POLSKIE POD GRUNWALDEM
2. STOLL-ZINNFIGUREN – Bilder-Typenlist katalog
3. Wolfgang Friedrich - Typenliste Kulturhistorischer Zinnfiguren
4. Claus-Peter Goldberg - GO international Katalog No. 4 (Schlacht bei Grinwald)
5. Ivonne Dittmar - Schmalkandr – Zinnfiguren - Banner des Deutschen Orden in der Schlacht bei Tannenberg 1410